

GIERZWALUWEN? JE RAAKT ALTIJD DE TEL KWIJT

Jan Maarten Fiedeldij-Dop

Ze kunnen zo snel voorbij scheren, draaien en een gat inschieten, dat je slechts met geduld er achter komt waar precies. In de middelbare schooltijd, die niet erg goed verliep, lag ik uren op het platte dak middenin de muurpeper me te vergapen aan hun kunsten. Ze broedden achter de pannen van de Zusterhuizen van het Diaconesseziekenhuis, nu Stadsdeelkantoor Zuid, in het begin van de Koninginneweg. Ik zag ze loopings maken, paren in de vrije val, elkaar aantrekken en afstoten door de vleugels op te trekken en te vertragen of te versnellen.

Dan die onbegrijpelijke wilde kriskrasvluchten in de schemertijd, waarna de groep plotsklaps oploste. Als je er een op straat vond, nog levend, vond je die grote luizen in de vacht.

Ja, vacht is het goede woord voor die ontelbaar kleine veertjes als haren zo fijn. Per vergissing trok ik aan een snorhaar, omdat ik meende, dat het een beschadiging was. Vleugel gebroken-hoe? Deze vogels nemen duizend risico's. Ze sjeezen tussen tramleidingen door, drinken scherend over het water, vangen insecten in ongemaaid gras- en rietland. En het mannetje zet zich soms af aan het einde van de paring, waardoor hij op tijd wegkomt en zij op de grond valt. Boven het Vondelpark leefde rond 1955 een boomvalk. Die wist gierzwaluwen in het nauw te drijven, in de hoek van twee gebouwen. Dan sloeg hij toe, maar toch vaak mis. Zo'n zwaluw blijft je jeugdvriend.

De Plantage-zwaluw.

Daarom snel ingehaakt op het initiatief van Gerard Schuitemaker in Oud-West. Op 6 november 1992 werd een groepje opgericht in de Oosterkerk. De Plantage is veel natuurliefhebbers rijk en zo waren er al gauw tien mensen, en bijzonder was, dat er ook een paar IVN-ers op af kwamen. In de buurt woont Willem de Waal, van de Vogelwerkgroep, die al jaren de zwaluwen inventariseert. Hij kon bevestigen, dat er weliswaar nog een paar mooie kolonies zijn, maar er toch heel veel verdwenen is. Bijvoorbeeld door het renoveren van de pakhuizen aan het Entrepotdok rond 1984 tot woningen. Vanuit mijn woonboot kijk ik op die pakhuizen uit en we besloten De Dageraad uit te nodigen. De bewonerscommissie reageerde positief, want Andre van Stigt, de architect, en enige bewoners hadden tijdens de verbouw tevergeefs voorgesteld de nesten te sparen. Maar de projectleiders vonden: te vies. Nu was de tijd schoon. Op 24 februari kregen we de medewerking het

dak op te gaan en lokaties te zoeken. Uiteindelijk leidde dat in de zomer tot het aanbrengen van 30 pannen. Het broedseizoen was al te ver op gang, maar de plaatsing was een succes. We smeerden de pannen in met krijt en kippestrond. Twee dagen later begonnen de verkenningstochten en zagen we ook zwaluwen naar binnen gaan!

Wie weet keren de zwaluwen naar het Dok terug dit jaar om te broeden. Dat zou mooi zijn want inmiddels is het GEB-gebouw afgebroken en daarmee is een kolonie zijn nesten kwijt.

Maar ook de woningbouwvereniging Lieve de Key was uitgenodigd en, hoewel afwezig, stemde in met 34 pannen, dit voorjaar op het dak van de verbouwde Oranje-Nassaukazerne, niet ver van het Dok vandaan aan de Sarphatistraat. De kersverse Stadsecologische-Dienst bracht die 24ste zelfgemaakte houten kasten mee, die hier en daar in de buurt zijn opgehangen, ondermeer in de Rapenburg.

We schreven nog meer instellingen aan in de buurt. Verpleeghuis Wittenberg heeft er twee keer 24 besteld. Dit is tegenover een kolonie van 24 paar aan de Plantage-Muidergracht, die ook bedreigd wordt als het oude gebouw opgeknapt gaat worden.

De Universiteit wordt dit voorjaar benaderd, omdat ze veel gebouwen heeft in deze omgeving. Niet altijd wordt op de uitnodiging gereageerd om de daken eens te mogen onderzoeken op nestgelegenheid. Sint Jacob, verzorgingshuis aan de Plantage Middenlaan heeft nog niet gereageerd, maar kent de zwaluwen al heel lang. Na de verbouwing in 1986, vliegen ze na twee jaar te zijn weggebleven, in een soort val de binnenplaats in en draaien dan razendsnel op het kerkgebouw aan, waarin luchtroosters zitten, rozetvormig. Aan een kant broedde vier paar, met mussen en spreeuwen als burens. Ik heb een paar bewoonsters gevraagd om ze te observeren, maar de vogels jagen hier zo snel in en uit, dat het teveel gevraagd is voor mensen op leeftijd. Sint Jacob heeft prachtige daken, ongebruikt. Wie weet komt het nog. De medewerking hangt af van toevalligheden. Als het hoofd technische dienst van de Wittenberg niet zo'n natuurfreak was geweest, met een boerderijtje in Noord-Holland, had de directeur het hem niet eens gevraagd. Onze werkwijze is het benaderen van instellingen. Na plaatsing van pannen garanderen we vijf jaar observatie en verslag daarvan.

Politiek en Publiciteit.

Op 19 februari 1993 hebben we de gemeenteraad voorgesteld de voorschriften uit te breiden die in de zogenaamde "Aanvullende Eisen en Aanbevelingen" staan op de landelijk vastgestelde Woningwet. Dit werd niet in discussie genomen. Wel zijn de ambtenaren van de Bouw- en Woningdienst Amsterdam (BWA) van het Wibauthuis geïnteresseerd. Er is

een aanbeveling opgenomen in paragraaf 8.18-Dakconstructie, om bij een hellend vlak, bij een pannendak "een of meerdere gierzwaluwdakpannen aan te brengen". Daarnaast is er een mededeling voor bouwers, een zogenaamde VIM, waarmee gestimuleerd wordt "speciale dakpannen als nestgelegenheid voor gierzwaluwen" op te nemen in "plannen voor nieuwbouw en renovatie". Bovendien wordt gevraagd rekening te houden met het broedseizoen, in verband met dakwerkzaamheden.

We willen dit VIM graag wat uitgebreider zien, omdat daknestpannen niet de enige manier zijn om zwaluwen aan te trekken. Het BWA is bereid overzichten te geven van bouwers en opdrachten, zodat wij hen kunnen benaderen. Zijzelf zijn verder passief. Dankzij onze contacten met BWA was het mogelijk mee te doen aan de tentoonstelling Duurzaam Bouwen in de Zuiderkerk, namens de Federatie van Woningbouwcoöperaties, 25 maart tot 3 april 1993. Hilde van der Stelt en Ludger Stuyt hebben dit op zich genomen, beiden met tentoonstellingservaring voor het IVN. Op 4 april verzorgden zij alweer een tentoonstelling in het Amstelpark, waar Gerard een lezing gaf. In februari '94 waren zij in de Beurs aanwezig, toen het Milieucentrum een operette organiseerde omtrent de Gemeenteraadverkiezingen.

Geïnteresseerden op dit gebied van publiciteit kunnen we nog wel gebruiken. Onmisbaar was de Natuurrubriek, die Marja Wagenfeld in de buurtkrant van de Plantage-Weesperbuurtvereniging begon en waar we alles in kwijt kunnen.

Tot slot

Dat tellen van gierzwaluwen maakt iedereen gek. Toch is het nodig om er achter te komen, of het volkje het redt. Het zijn vaak de ochtend- en avondvluchten, die het beste zijn waar te nemen.

Op 28 juli '93, de jongen waren al uitgevlogen, zwermde er ruim 35 boven de Nijlpaardenbrug. Ze kwamen vroeg, zo rond 20 april en nu waren ze in een keer weg. Snel reden we naar de Franse Pyreneeën en ja: 3 november een wolk van duizenden Gierzwaluwen. De dag er na: foetsie. Hopelijk komen ze weer terug en doen mee aan ons verzonden huisvestingsbeleid. Ik heb de strand al klaar gelegd.

Jan-Maarten Fiedeldij-Dop

